

ЗМІСТ КАТЕГОРІЇ «ПУБЛІЧНИЙ ІНТЕРЕС» В АДМІНІСТРАТИВНО-СУДОЧИНЬСЬКОМУ ПРОВАДЖЕННІ

CONTENT OF THE CATEGORY «PUBLIC INTEREST» IN THE ADMINISTRATIVE COURT PROCEEDINGS

Тернушак М.М.,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
та міжнародного кримінального права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Статтю присвячено дослідженню правовідносин адміністративного судочинства на предмет аналізу категорії «публічний інтерес». Проаналізовано зміст публічного інтересу в адміністративно-деліктному та сервісному (з надання адміністративних послуг) провадженнях. Встановлено, що публічний інтерес в адміністративно-судочинському (судовому) провадженні виражається, з одного боку, правом на судовий захист від протиправних вчинків публічної адміністрації, з іншого – в застосуванні адміністративними органами заходів публічного примусу.

Ключові слова: публічний інтерес, провадження, правовідносини адміністративного судочинства, адміністративно-деліктні правовідносини, сервісні правовідносини, публічна адміністрація.

Статья посвящена исследованию правоотношений административного судопроизводства на предмет анализа категории «публичный интерес». Проанализировано содержание публичного интереса в административно-деликтном и сервисном (по предоставлению административных услуг) производствах. Установлено, что публичный интерес в административно-судебном производстве выражается, с одной стороны, правом на судебную защиту от противоправных поступков публичной администрации, с другой – применением административными органами мер принуждения.

Ключевые слова: публичный интерес, производство, правоотношения административного судопроизводства, административно-деликтные правоотношения, сервисные правоотношения, публичная администрация.

The article investigates relationships administrative justice in terms of the analysis of the category of «public interest». Analyzed the content of public interest in administrative-tort and service (administrative services) proceedings. Established that the public interest in administrative-court proceedings expressed, on the one hand, the right to judicial protection against unlawful acts of public administration, other administrative authorities use coercive measures public.

Key words: public interest, proceedings, legal administrative-court relationship, administrative-tort relationship, service relationship, public administration.

Актуальність теми. Останнім часом, особливо у попереднє п'ятиріччя, все більшої уваги вітчизняні фахівці юридичної адміністративної справи почали приділяти європейським напрямам дослідження науки адміністративного права. У наукових розробках таких знаних адміністративістів, як Колпаков В.К., Коломоєць Т.О., Кузьменко О.В. [1; 2], на разі превалюють європейські течії розвитку адміністративного права, а саме концепція «публічного адміністрування», що прийшла на зміну концепції «державного управління» типовій в Україні в 90-х та першій половині 2000-х років.

Ключовою складовою концепції «публічного адміністрування» (діяльності органів публічної адміністрації по задоволенню публічних інтересів (адміністративних суспільних потреб) фізичних та юридичних осіб), навіть можемо зазначити, метою публічного адміністрування є категорія «публічного інтересу». Адже публічному інтересу як складової публічного адміністрування відведено роль кінцевого результату, самоцілі діяльності органів публічної адміністрації.

Виходячи з того, що всю сукупність адміністративних правовідносин умовно слід розподіляти на суспільні відносини конфліктного та неконфліктного (сервісного) характеру, що, по суті, відповідає сучасному тлумаченню предмету адміністративного права, публічний інтерес у кожній із них виражається по-різному.

Якщо публічний інтерес у адміністративно-деліктних правовідносинах виражається реалізацією правоохоронної функції публічної адміністрації, а саме застосуванням механізмів адміністративного попередження, припинення та стягнення (заходів публічного примусу) у частині забезпечення безпеки суспільного правопорядку, охорони конституційних прав (на життя та власність), належного

функціонування органів державної та муніципальної влади, то у правовідносинах протилежного типу, з надання адміністративних послуг (сервісних), публічний інтерес перш за все полягатиме у задоволенні звернення щодо отримання певного індивідуально-конкретного документу, посвідчувального, дозвільного, ліцензійного, реєстраційного чи іншого типу.

Власне, предметом відповідного наукового дослідження є розкриття змісту публічного інтересу в адміністративно-судочинських правовідносинах. Дані правовідносини є доволі специфічними відносно адміністративно-деліктних та сервісних правовідносин, оскільки чітко не встановлено місце адміністративно-судочинських правовідносин у системі наук адміністративного спрямування.

Виклад основного матеріалу. Загальноприйнято вважати, що адміністративно-судові відносини виступають предметом вивчення окремої науки «Адміністративний процес (адміністративне судочинство)». Однак, враховуючи, як і положення освітньо-навчальної міністерської програми, що включає необхідність вивчення інституту «адміністративної юстиції», так і концепцію «публічного адміністрування», аналіз предмету якої обумовлює доцільність дослідження відносин адміністративного судочинства, відповідні правовідносини вивчаються при опрацьованні курсу адміністративного права, а також входять як базові складові предмету відповідної дисципліни поряд із відносинами публічного управління, адміністративних послуг та адміністративної відповідальності. Одразу ж постає дилема, в розрізі якої науки адміністративного права чи адміністративного процесу доцільніше вивчати правовідносини адміністративної юстиції (адміністративного судочинства). На нашу думку, обидва підходи є вірними, себто правовідносини адміністративного судочинства

(адміністративної юстиції) є предметами наук адміністративного права і процесу.

Однак предметом нашого наукового аналізу виступає категорія «публічний інтерес», що є теоретичною елементною складовою публічного адміністрування, тому беремо за основу положення, згідно якого дані правовідносини розглядатимемо як складову частину предмету науки адміністративного права.

Загалом, на наше переконання, категорію «публічний інтерес» в адміністративній юстиції, необхідно розглядати через призму декількох критеріїв.

Перший критерій пов'язаний із регламентованими в КАСУ завданнями адміністративного судочинства. Мова йде про захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, під час здійснення управлінських функцій [3]. Логічно вважати, що в даному випадку публічний інтерес фізичних та представників юридичних осіб (суб'єктів без владних повноважень) складатиме нормативно та конституційно встановлене право на судовий захист власних прав, свобод та інтересів від порушень та обмежень з боку публічної адміністрації у різних сферах публічного адміністрування. Саме право на судовий захист в публічно-правових спорах, а не кінцевий позитивний результат (задоволення адміністративного позову відносно публічної адміністрації), оскільки процесуальна специфіка будь-якого судово-конфліктного провадження встановлює рівні умови участі та заходи захисту сторін судочинства. Слід враховувати, що суб'єкти оскарження в адміністративних спорах (фізичні та юридичні особи) можуть як і об'єктивно опротестовувати поведінку публічної адміністрації, так і суб'єктивно зловживати наданим правом на захист власних інтересів в адміністративному судочинстві. Тому, відштовхуючись від завдань адміністративного судочинства, задоволення публічного інтересу в адміністративно-судівничому провадженні ототожнюватиметься виключно нормативним правом на судовий адміністративний процес (розгляд публічного спору) у частині захисту власних публічних прав, свобод та інтересів від протиправної поведінки публічної адміністрації.

Другий критерій обумовлений предметом оскарження в публічно-правових спорах. Згідно з нормами ч. 2 ст. 17 та ч. 4 ст. 50 КАСУ, предметами оскарження являтимуться:

- рішення (індивідуально-конкретні акти чи нормативно-правові акти) дій чи бездіяльності державної та муніципальної публічної адміністрації;
- процесуальні дії, пов'язані з прийняттям, проходженням та звільненням громадян з публічної служби;
- реалізація компетенції публічної адміністрації у сфері управління та делегованих повноважень;
- процесуальні дії щодо укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративного договору;
- правовідносини, пов'язані з виборчим процесом чи процесом референдуму (уточнення списку виборців, оскарження рішень ДВК, ОВК, ТВК та ЦВК та ін.);

- рішення, дії чи бездіяльність розпорядника публічної інформації у частині доступу до публічної інформації;
- тимчасова заборона (зупинення) окремих видів або всієї діяльності об'єднання громадян;
- примусовий розпуск (ліквідацію) об'єднання громадян;
- примусове видворення іноземця чи особи без громадянства з України;
- обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання (збори, мітинги, походи, демонстрації) [3].

Тому публічний інтерес в адміністративному судочинстві відносно предмету оскарження буде двостороннім, а саме виражатиметься в залежності від суб'єкта оскарження (сторони позивача). У разі, якщо позивачем у спорі будуть фізична та юридична особи (не наділені владними повноваженнями), зміст публічного інтересу полягатиме у тому ж таки визначеному державою праві на судовий захист від посягань публічної адміністрації. Щодо справ, де позивачем буде суб'єкт з владними повноваженнями (публічна адміністрація), публічний інтерес складатиме: захист основоположних конституційних прав, забезпечення громадського правопорядку та державної безпеки, запобігання сепаратизму, терористичній діяльності та інших небезпечних суспільних проявів.

Так, наприклад, адміністративні справи, пов'язані із державною безпекою, де предмет позову стосуватиметься тимчасової чи повної заборони діяльності об'єднання громадян чи то навіть примусового розпуску об'єднання громадян, публічний інтерес відіграватиме ключове місце. Адже суспільство зацікавлене у належному застосуванні публічною адміністрацією (органами з правоохоронними функціями) заходів публічного примусу з метою запобігання сепаратизму та терористичній діяльності, що, в свою чергу, сприятиме захисту конституційних прав, забезпечення суверенітету держави та законності в управлінні.

Дещо подібна ситуація із адміністративними справами щодо примусового видворення іноземця чи особи без громадянства з України, але в даному випадку акцент робиться саме на забезпеченні громадського порядку.

Так само дотримання громадського порядку сприятиме задоволенню публічного інтересу більшості суспільства у разі законної та обґрунтованої реалізації публічною адміністрацією права на судове адміністративне оскарження, предмет якого – обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання (збори, мітинги, походи, демонстрації).

Висновки. Отож, зміст публічного інтересу в адміністративно-судочинському провадженні виражатиметься, з однієї сторони, правом на судове оскарження рішень, дій чи бездіяльності в залежності від предмету скарги, тобто правом на судовий захист від протиправних зазіхань публічної адміністрації. З іншої сторони, публічний інтерес полягатиме у недопущенні публічною адміністрацією (вчасній превенції) різного роду протиправних та суспільно небезпечних проявів, себто належного та вчасного застосування заходів публічного примусу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Курс адміністративного права України : [підручник] / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Суценко [та ін.] ; 2-ге. вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 872 с.
2. Коломоець Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс : [підручник] / Т.О. Коломоець. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р., № 2747-IV (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35–37. – Ст. 446.